

ANTANAS
M A C E I N A

RAŠTAI

X

RELIGIJOS
FILOSOFIJA

MARGI RAŠTAI
Vilnius, 2005

UDK1(474.5)+291
Ma32

Serija leidžiama nuo 1987 m.

P a r e n g ė
ANTANAS RYBELIS

ISBN 9986-09-282-5

© Sudarymas - A. Rybelio, 2005
© „Margi raštai“, 2005

SUDARYTOJO PASTABOS

Ikikarinėje ir pokario emigracinėje spaudoje bene daugiausia A. Maceinos straipsnių paskelbta religijos filosofijos klausimais. Tiesa, visos šios publikacijos glaudžiai susijusios ir su filosofija, ir su kultūra, ir su teologija, ir su politika.

Į šį, dešimtą, A. Maceinos „Raštų“ tomą ir mėginta sudėti būtent tuos straipsnius, kuriuose vyrauja religijos problemų analizė. Vieni jų pateikia tik kai kurių religijos klausimų analizės metmenis, kurie vėliau buvo išplėtoti atskiromis knygomis išleistuose A. Maceinos veikaluose, kiti plėtoja ir papildo jau paskelbtuose darbuose palieštas problemas, tretį padiktuoti religinio gyvenimo aktualijų. Be abejo, kai kurios mintys čia skelbiamuose straipsniuose kartojasi arba varijuojamos kitais aspektais.

Daugiausia šios tematikos publikacijų paimta iš emigracijoje leisto žurnalo „Aidai“, kitos - iš tarpukario laikotarpio žurnalų „Ateitis“, „Naujoji Romuva“, „Tiesos kelias“, „Židiny“, Čikagoje leisto laikraščio „Draugas“ kultūrinio priedo. Kartu spausdinamas ir rankraštyje išlikęs nemažos apimties A. Maceinos diplominis darbas „Religijos reikšmė kultūrai“.

Nors šiame „Raštų“ tome spausdinamus straipsnius nelengva kaip nors klasifikuoti ir grupuoti, vis dėlto mėginta juos sąlygiškai suskirstyti į keturis skyrius ir sudarytojo sąlygiškai pavadintus taip: „Dievas ir žmogus“, „Religijos santykiai“, „Religija ir visuomeninis gyvenimas“, „Krikščioniškoji istoriosofija“.

Rengiant šį A. Maceinos „Raštų“ tomą spaudai, jame spausdinami straipsniai nebuvo redaguojami, išskyrus įvairiai vartojamų gramatinių formų bei skyrybos vienodinimą (pvz., šandie → šiandien, visur pateikiamos pilnos naudininko ir vietininko linksnių

formos). Taip pat buvo taisomos aiškios korektūros klaidos, patikslinta tikrinių vardų rašyba pagal dabartinius jų rašybos reikalavimus. Be to, Naujojo Testamento citatos pateikiamos pagal Petro Kimbrio redaguotą kun. Česlovo Kavaliausko vertimą. Taip pat mėginta vienodinti bibliografinių nuorodų rašybą. Tačiau A. Maceinos vartojama leksika ir gramatinės formos nebuvo keičiamos.

BIBLIOGRAFINĖS PASTABOS

Dievas ir žmogus

Dievo ieškojimas - spausdinama iš: „Naujoji Romuva“, 1937, Nr. 13/14, p. 290-294.

Žmogus kaip Dievo rūpestis - spausdinama iš: „Aidai“, 1986, Nr. 2, p. 106-114.

Kristaus prasmė - spausdinama iš: „Aidai“, 1948, Nr. 21, p. 485-491.

Dievas ir mūsų amžius - spausdinama iš: „Ateitis“, 1931, Nr. 10, p. 484-192.

Naujoji stambeldybė - spausdinama iš: „Į laisvę“, 1954, Nr. 4, p. 48-49.

Religijos santykiai

Religiniai mokslo pagrindai - spausdinama iš: „Ateitis“, 1936, Nr. 6/7, p. 265-270.

Religija ir moralė - spausdinama iš: „Ateitis“, 1931, Nr. 12, p. 616-623.

Krikščionybė ir filosofija - spausdinama iš: „Aidai“, 1968, Nr. 1, p. 5-11; Nr. 3, p. 124-132.

Egzistencializmas ir krikščionybė - spausdinama iš: „Aidai“, 1952, Nr. 4, p. 187-190. Tai autoriaus atsiliepimas į V. Rimšelio recenziją apie A. Maceinos „Jobo dramą“ („Draugas“, 1951 m. rugšėjo 22 d.). Atsiliepimas papildytas tokio paties pavadinimo straipsneliu iš: „Aidai“, 1949, Nr. 23, p. 90-91.

Marksizmas ir krikščionybė - spausdinama iš: „Aidai“, 1965, Nr. 9, p. 373-388.

Religijos reikšmė kultūrai - spausdinama iš rankraščio: Lietuvos centrinis valstybės archyvas, f. 631, ap. 18, b. 192, 1. 104. Tai

A. Maceinos 1932 m. Vytauto Didžiojo universitete parašytas diplominis darbas. Buvo perspausdintas kaip žurnalo „Soter“ (2001, Nr. 5 (33)) priedas.

Religija ir visuomeninis gyvenimas

- Kas yra krikščionybė: žodis ar gyvenimas?** - spausdinama iš: „Ateitis“, 1950, Nr. 4/5, p. 2-5.
- Tikėjimas ir laisvė** - spausdinama iš: „Draugas“, 1974, birželio 22, Nr. 145; birželio 29, Nr. 151. Čia praleidžiama straipsnio pabaiga, kuri kartoja tekstą iš A. Maceinos studijos „Dievas ir laisvė“ (žr. „Raštai“, t. 7).
- Socialinė Kristaus misija** - spausdinama iš: „Aidai“, 1947, Nr. 6, p. 241-245.
- Krikščioniškosios visuomenės klausimu** - spausdinama iš: „Tiesos kelias“, 1932, Nr. 7/8, p. 468-483.
- Katalikų vienybė** - spausdinama iš: „Aidai“, 1952, Nr. 4, p. 153-156.
- Socialinis katalikų teisingumas** - spausdinama iš: Naujoji Romuva“, 1937, Nr. 2, p. 25-30; Nr. 3, p. 52-54.
- Katalikiškoji akcija** - pagal autoriaus paskelbtą sumanymo planelį šis straipsnis sudėtas iš tokiu pavadinimu žurnaluose „Ateitis“ (1932, Nr. 1, p. 14-21; Nr. 2, p. 72-79) ir „Naujoji Romuva“ (1931, Nr. 25, p. 585-586; Nr. 26, p. 609-612) išspausdintų straipsnių.
- Katalikiškoji akcija** - spausdinama iš: „Aidai“, 1948, Nr. 10, p. 8-14.
- Pasauliškių apaštalavimas** - spausdinama iš: „Ateitis“, 1931, Nr. 1, p. 9-13.
- Trys klausimai dvasiškijai** - spausdinama iš: „Aidai“, 1965, Nr. 8, p. 355-359.

Krikščioniškoji istoriosofija

- Dviejų istorijų kryžkelėje** - spausdinama iš: „Židinys“, 1937, Nr. 3, p. 273-291.
- Kūno prikėlimas ir pasaulio perkeitimas** - spausdinama iš: „Tiesos kelias“, 1933, Nr. 7/8, p. 408-426.
- Kristaus gimimas tautai** - spausdinama iš: „Židinys“, 1936, Nr. 12, p. 513-528.

Krikščioniškasis turinys ir lietuviškoji forma - spausdinama iš:
„Židinys“, 1938, Nr. 7, p. 3-16.

Petro regėjimas, arba Bažnyčia ir modernusis pasaulis - spausdinama iš: „Aidai“, 1953, Nr. 8, p. 344-349.

Krikščionybės ateitis - spausdinama iš: „Aidai“, 1950, Nr. 3, p. 97-107.

TURINYS

DIEVAS IR ŽMOGUS

DIEVO IEŠKOJIMAS.....	7
Dievo praradimas.....	7
Dvejopas kelias į Dievą	
ŽMOGUS KAIP DIEVO RŪPESTIS <i>Antropocentrizmui suprasti</i>	22
1. Dievas - Rūpintojėlis.....	25
2. Ontologinis rūpesčio pobūdis.....	28
3. Dievo ir žmogaus rūpesčio tapatybė.....	30
4. Dievo rūpesčio įsisąmoninimas.....	34
KRISTAUS PRASMĖ.....	39
1. Straipsnio pobūdis.....	39
2. Dvi Evangelijos.....	41
3. Žmogaus noras sudieveti.....	45
4. Žmogaus sudievinimas Kristuje.....	49
DIEVAS IR MŪŠŲ AMŽIUS.....	57
1. Dievas ir likimas.....	57
2. Nežinomas Dievas	
3. Dievo buvimo įrodymas.....	62
4. Išganymo ilgesys.....	65
NAUJOJI STABMELDYBĖ.....	68

RELIGIJOS SANTYKIAI

RELIGINIAI MOKSLO PAGRINDAL.....	73
1. Mokslas ir jo praeitis.....	74
2. Religija - mokslo tėviškė.....	75
3. Mokslo vieningumas.....	76
4. Etinis mokslo pobūdis.....	78
5. Katalikybė ir mokslas.....	79

RELIGIJA IR MORALĖ.....	82
1. Religijos supratimas.....	82
2. Moralės supratimas.....	85
3. Religijos ir moralės santykiai.....	87
KRIKŠČIONYBĖ IR FILOSOFIJA.....	92
Pratartis.....	92
1. Neigiamasis atoveikis.....	94
2. Filosofija kaip būseną.....	99
3. Krikščionybės nusistatymas.....	103
4. Kristus kaip klūtis filosofijai.....	108
5. Teigiamasis atoveikis.....	113
6. Filosofija kaip teologijos tarnaitė.....	119
7. Filosofija kaip tiesos saugotoja.....	123
Užbaiga.....	126
EGZISTENCIALIZMAS IR KRIKŠČIONYBĖ.....	129
MARKSIZMAS IR KRIKŠČIONYBĖ <i>Vakarų krikščionijos klystkeliai</i> . . .	142
1. Priešgyniška padėtis.....	142
2. Trys būdingi susitikimai.....	148
3. Krikščionių ir marksistų pokalbio bruožai.....	158
4. Išvados.....	169
RELIGIJOS REIKŠMĖ KULTŪRAI.....	170
Paaškinamosios pastabos.....	170
<i>Išvadas. Kultūros reikšmė religijai</i>	171
1. Kultūros ir religijos esmė bei sritys.....	171
2. Kultūra kaip religijos atrama.....	179
3. Religijos ir kultūros skirtingumas.....	190
<i>Pirmasis skyrius. Religijos reikšmė kultūros idealų nustatymui</i>	195
1. Idėjos reikšmė kultūrai apskritai.....	195
2. Idėjos pažinimo klūtys.....	199
3. Dieviškoji Kūryba ir Dieviškasis Apreiškimas.	203
4. Apreiškimo reikšmė kultūrai.....	210
<i>Antrasis skyrius. Religijos reikšmė kultūros idealų realizavimui</i>	213
1. Žmogaus idealo esmė ir turinys.....	215
2. Kultūros pastangos realizuoti fizinį žmogaus idealą.	219
3. Kultūros pastangos realizuoti dvasinį žmogaus idealą.	223
4. Kultūros pastangos suderinti kūno ir sielos veikimą.	228
5. Kultūros negalės priežastis.....	230
6. Atbaigiamoji religijos reikšmė.....	231

Trečiasis skyrius. Religijos ir kultūros santykių iškreipimas	237
1. Pažinimo ir Apreiškimo santykių iškreipimas.....	239
2. Atsisakymas nuo atbaigiamosios religijos reikšmės.....	243
3. Mistinės gyvenimo krypties sunykinimas.....	253
Pabaiga. Sakralinis kultūros pobūdis.....	258
1. Kultūros sakrališkumas kilmės atžvilgiu.....	258
2. Kultūros sakrališkumas vieningumo atžvilgiu.....	259
3. Kultūros sakrališkumas tikslo atžvilgiu.....	260
Išvados - tezės.....	261

RELIGIJA IR VISUOMENINIS GYVENIMAS

KAS YRA KRIKŠČIONYBĖ: ŽODIS AR GYVENIMAS?.....	267
1. Demostenas ir Ciceronas.....	267
2. Tarnaitės atostogos.....	269
3. Žodžio pergalė.....	271
4. Įsikūnijimo paslaptis.....	273
5. Diplomas stalčiuje.....	276
TIKĖJIMAS IR LAISVĖ.....	279
<i>Ižanga.</i> Temos prasmė.....	279
1. Gnoseologinis tikėjimo pobūdis.....	281
2. Tikėjimas kaip laisvės veikimas.....	285
3. Dievas kaip tikėjimo objektas.....	293
SOCIALINĖ KRISTAUS MISIJA.....	299
1. Socialinis ir religinis Kristus.....	299
2. Kristus kaip socialinis Atpirkėjas.....	303
KRIKŠČIONIŠKOSIOS VISUOMENĖS KLAUSIMAS.....	312
1. Sargai, kuri valanda?.....	312
2. Krikščionybės vaidmuo.....	314
3. Individualinis ir kolektyvinis pradai.....	318
4. Profesijų įvairumo įvertinimas.....	321
5. Turtų problema.....	326
6. Baigiamosios pastabos.....	330
KATALIKŲ VIENYBĖ.....	333
SOCIALINIS KATALIKŲ TEISINGUMAS.....	341
<i>Ižanga.</i> Paskaitos pobūdis ir uždaviniai.....	341
1. Socialinė katalikybės teorija ir socialinė katalikų praktika 343	
a. Katalikybės pretenzijos išspręsti socialinį klausimą.....	343
b. Socialinio katalikų neveiklumo priežastys.....	347

2. Katalikybės idėjų įgyvendinimas praktikoje.....	357
a. Turto ir darbo prasmė.....	358
b. Socialinio gyvenimo suorganizavimas Bažnyčioje.....	360
KATALIKIŠKOJI AKCIJA.....	365
Keletas įvedamų paaiškinimų.....	365
I. Religijos ir kultūros atsiskyrimas.....	366
1. Moderniškos pažiūros į religiją.....	366
2. Atsiskyrimo faktai.....	370
II. Bandymai sujungti religiją ir kultūrą.....	374
1. Reikalas sujungti.....	374
2. Keturi bandymų tipai.....	376
3. Humanizmo ir misticizmo tragedija.....	378
III. Du religinio gyvenimo tipai.....	383
IV. Katalikiškoji akcija kaip aktingojo tipo pasireiškimas . . .	386
V. Kliūtys.....	391
VI. Katalikiškosios akcijos svarba. Išvados.....	392
KATALIKIŠKOJI AKCIJA Jos atgaivinimo tremtyje proga.....	394
įvadas.....	394
1. Katalikiškoji akcija kaip apaštalavimas.....	396
2. Katalikiškoji akcija kaip pasauliškų apaštalavimas.....	401
3. Katalikiškosios akcijos pobūdis ir apimtis.....	407
4. Katalikiškosios akcijos organizacija.....	413
PASAULIŠKIŲ APAŠTALAVIMAS.....	416
TRYS KLAUSIMAI DVASIŠKIJAI Dvasiškių ir pasauliškų pokalbio	
reikalu.....	421
1. Istorinis klausimas.....	422
2. Esminis klausimas.....	425
3. Egzistencinis klausimas.....	428

KRIKŠČIONIŠKOJI ISTORIOSOFIJA

DVIEJŲ ISTORIJŲ KRYŽKELĖJE Mintys Prisikėlimo istoriosofijai.....	435
Įžanga. Taboras ir Kalvarija.....	435
I. Prisikėlimas senojo Adomo periode.....	438
1. Mirtis kaip žemiškos istorijos forma.....	438
2. Istorijos kelias į Prisikėlimą.....	444
II. Prisikėlimas naujojo Adomo periode.....	448
1. Kristaus mirties' prasmė.....	448
2. Kristaus Prisikėlimo prasmė.....	452
Pabaiga. Velykos liturginiame gyvenime.....	456

KŪNO PRIKĖLIMAS IR PASAULIO PERKEITIMAS.....	459
1. Kūno atpirkimas.....	459
2. Kūno idealo reikalavimai.....	462
3. Kultūros pastangų nevaisingumas.....	464
4. Kūno prikėlimas.....	468
5. Kūno perkeitimas.....	470
6. Pasaulio perkeitimo esmė.....	475
7. Apokaliptinė katastrofa.....	477
KRISTAUS GIMIMAS TAUTAI <i>Tautos teologijos nuotrupos</i>	484
Krikščioniškasis nacionalizmas.....	484
I. Tautiniai atgamtinio gyvenimo pagrindai.....	487
1. Sakralinis tautinės bendruomenės pobūdis.....	487
2. Tautiška mąstysena kaip Dievo supratimo atrama.....	489
3. Tautinis kultas kaip liturgijos atrama.....	491
4. Tauta kaip Bažnyčios atrama.....	494
II. Tautos dalyvavimas atgamtiniame gyvenime.....	496
1. Tautos Krikštas kaip tautos įvedimas į Šv. Bendruomenę.....	496
2. Tautos istorija kaip Atpirkimo plėtimas ir vykdymas.....	498
3. Rasinio tautos prado įamžinimas.....	500
4. Tautos eschatologija.....	501
KRIKŠČIONIŠKASIS TURINYS IR LIETUVIŠKOJI FORMA <i>Lietuviškosios istoriosofijos bandymas</i>	504
1. Religijos ir tautybės santykiai.....	504
2. Krikščioniškojo turinio įtaka lietuviškajai formai.....	509
3. Lietuviškosios formos įtaka krikščioniškajam turiniui.....	514
4. Išvados.....	520
PETRO REGĖJIMAS, ARBA BAŽNYČIA IR MODERNUSIS PASAULIS.....	522
KRIKŠČIONYBĖS ATEITIS.....	535
1. Dabartinė nuotaika.....	535
2. Antikristinio prado taktika.....	545
3. Katalikų taktika.....	551
Sudarytojo pastabos.....	561
Vardų rodyklė.....	565

Maceina, Antanas

Ma32 Raštai / Antanas Maceina; [sudarė Antanas Rybelis], -
Vilnius: Mintis, 1990- . - (Iš Lietuvos filosofijos palikimo :
LFP).

[T.] 10: Religijos filosofija. - Vilnius: Margi raštai, 2005. -
575 p. - Vardų r-klė: p. 565-570. - ISBN 9986-09-282-5

Šiame tome spausdinami straipsniai religijos filosofijos klausimais. Juose analizuojami Dievo ir žmogaus, religijos ir mokslo, religijos ir dorovės, religijos ir kultūros santykiai, religijos vieta visuomenės gyvenime, aptariamoms krikščioniškosios istoriosofijos problemos.

UDK 1(474.5)+291

ANTANAS MACEINA

RAŠTAI, t. 10

Parengė Antanas Rybelis

Serijos dailininkas Sigitas Šniras

Korektorė Stefanija Damijonaitienė

Maketavo Nijolė Juozapaitienė

SL 319. 2005 01 21. Tiražas 700 egz. Užsakymas 5.105

Išleido leidykla „Margi raštai“,

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius. El. p.: margirastai@takas.lt

Spausdino AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino g. 10, LT-44318, Kaunas.